

XII. c) Spisi za mladino, 27., 28. in 29. snopič pa, ki obseza „Grško mythologijo. Poslovenil Lavoslav Koprivšek,“ med X.) Starinarskimi deli. Spis „Jezik v Mat. Ravnikarja ‚Sgodbah svetiga piŕma sa mlade ljudi,“ ki je izšel v izvestji novomeške gimnazije za leto 1889., moral bi se navesti tudi med VIII.) Filološkimi deli. Sestavke, kateri izhajajo v šolskih izvestjih in si prisvajajo znanstveno ceno, treba je navajati po njih vsebini v dotičnih razpredelkih. Sploh naj se knjige, katere po njih vsebini lahko uvrstiš pod več kategorij, navajajo na več mestih, in naj se obrača pažnja čitateljeva na to, da so take knjige že zabeležene v kakem drugem razpredelku. Jasno pa je, da se take knjige ne smejo šteti več nego jedenkrat in sicer tamkaj, kjer so se navele prvič.

Splošno vzprejeti način, kakó se knjige navajajo, pa je ta-le: Najprej se navéde ime pisateljevo, potem natančni naslov dela, mesto, kjer je izšla knjiga z letnico in imenom ónega, ob čegar troških je bila natisnjena; ime tiskarja je menj važno. Slednjič se pové oblika, število strani, in ako mogoče tudi cena knjige. N. pr. „Apih Jos., profesor deželne velike realke v Nov. Jičinu. Slovenci in 1848. leto.; spisal.“ — „V práci a věděni, Je naše spasení.“ V Ljubljani 1888. Izdala in založila „Matica Slovenska.“ Tisk Blaznikovih naslednikov. Vel. 8°. 302 strani. Cena 1 glđ. R. Perušek.

(Konec prihodnjič.)

III.

*Fonov nemško-slovenski slovar za prvošolce.*¹⁾

Kritiku je v Slovincih težko stališče. Na jedni strani se vedno poudarja, da nam nedostaje kritike, da se brez nje nikdar ne popnemo do prave samostojnosti v dúševnih proizvodih. Na drugi strani pa — gorjé ti, če ne hvališ vprek vsega, zatajivši popolnoma svoje prepričanje! Kritik brez kadilnice v rokah je pri nas skoro nemogoč, zlasti ako si sam še ni pridobil drugje imena. Toda kakor je prva trditev nedvojbeno prava, takó gotovo se bode izboljšalo sčasoma razmerje pisateljev in kritikov, ako le poslednji postopajo strogo stvarno in takó silijo prve spoznavati, da hoče kritika samó koristiti stvári, ne pa izpodkopavati osebnega ugleda. Ondaj pa ne bode več možno, da se porajajo spisi in knjige po načelu: »Za Slovence je vse dobro,« in se brezvestno greší na potrpežljivost Slovencev. Kar veljá tu v obče, veljá še mnogo bolj o šolskih knjigah. Za mladino je najboljše komaj dobro dovolj. Ako kaj pišeš zánjo, ravnáj se po Horaciji: »Nonum prematur in annum.«

¹⁾ Deutsch-slovenisches Wörter-Verzeichnis zu Prosch und Wiedenhofers deutschem Lesebuche für die I. Classe der Gymnasien und verwandter Lehranstalten. Verfasst von J. Fon, k. k. Gymnasiallehrer. Wien, Carl Graeser. 1890. 8°. IV + 119 str. Cena 90 kr.

V nastopni oceni hočem govoriti kár najbolj móči stvarno. Ako prizadetemu gospodu pisateljũ marsikaj ne bode po godu, krivda pač ni na moji strani. Predno pa jamem razkazovati podrobnosti, moram se opravičiti, da govorim toli obširno o knjigi, katera hoče pospeševati pouk nemškega jezika pri mladini slovenski.

Težnje naše po pridobitvi slovenskih srednjih šol so do cela upravičene po národni enakopravnosti. Toda razmerje, v katerem živimo, neovržno je táko, da nam je prepotrebno popolno znanje nemškega jezika. Ali koliko križev in težav provzroča srednješolskim učiteljem nemščina zlasti v najnižjih dveh razredih! V prvo šolo prihajajo dečki, ki beró nemški komaj za silo in vedó le nekaj najnavadnejših besed. S slovenskim učnim jezikom moraš pričenjati ta pouk; silnega dušnega napora in železne vztrajnosti potrebuješ, kakeršne niti približno ne zahteva noben drugi predmet, in vender se ti pokazujejo uspehi toli počasi, takó po malem, da često obupuješ sam o sebi. Kdo bi torej ne pritrnil, da je iz teh dveh razlogov izredno vážno vsako novo delce, katero naj bi pospeševalo pouk nemščine in kolikor toliko razbremenjalo ubogega učitelja?

Gospod prof. Fon je s svojim slovarjem tudi hotel ustreči živi potrebi učencev in upravičeni želji učiteljev, kakor vidimo iz predgovora. Koliko pa je res ustregel, to pokaži podrobno raziskavanje, do katerega sem dospel po teh uvodnih besedah, katere so se mi zdele potrebne, da me kdo morebiti ne ume krivo.

Da je gosp. pisatelj spisal slovar samó za prvo šolo, prepustivši drugi del kolegi, gosp. prof. Š^{trif}, ki ima v rokopisu tudi že izgotovljeno delo, tega nikakor ne morem odobravati. Ne samó, da se tvarina razkaša prav po nepotrebnem, imeli bomo dve knjigi, kateri bodeta zaradi neizogibnih ponavljanj obširnejši in radi tega dražji, nego slovar, obsezajoč oba dela. To pa ni brez pomena pri znani bédí naših učencev. Kaj pa za 3. in 4. razred? Ako se napravijo po tem načelu posebni slovniki tudi za ta dva razreda, ali ne dobimo za to, kar bi stali vsi štirje deli, že Bartlovega slovarja, ki dobro rabi učencu do osme šole in še po nji? — Ako pa že vzprejmemo to načelo deljenih slovarjev, nasvetoval bi, da se namesto slovarjev napravijo vokabulari ali komentari, vzporejeni po številkah beril, kar bi gotovo ne bilo obsežneje, učencem pa bi prihranjalo dôkaj truda. Saj dandanes takó radi tožimo, kakó šola preoblaga učence! To načelo, z vokabulari in komentari lajšati trud učencem-začetnikom, ne pa s slovarji, obveljalo je v novejšem času pri vseh latinskih in grških vadbah in predira tudi pri klasikih — n. pr. pri Nepotu in Homerji — ker se spoznava, da je iskanje po slovarjih jako zamudno in tudi nadležno. Pri Fonovem slovarji vsaj sem izkusil sam, kakó slabo iščejo učenci besed. Najbolje bi po mojem mnenji

ustrezala nižji gimnaziji še nekakšna frazeologija, obsezajoča navadnejše fraze, zlasti óne, ki se skladajo v obeh jezikih različno.¹⁾ Zakaj baš to svojstvo nemškega jezika, da uporablja toliko stereotipnih, neposnemnih fraz, to je njega največja težkota in provzročča največ preglavice mladini naši. Le-tá navija nemščino vedno le na slovenski motvóz in čeprav si skoro pridobi obilo posameznih besed in pozna vsa slovniška pravila, vendar ne more niti jednega stavka izrekati gladko. Ali baš do gladkega govorjenja jo hočemo privedi. Sevéda bi trebalo za proučevanje takšne frazeologije praktičnih vaj, morda posebnih konverzacijskih ur, kakeršne so se v novejšem času uvedle v Galiciji na poljskih gimnazijah, ako sem prav umel časnikarska poročila o tej stvári.

Predgovor, v katerem g. pisatelj iz nova razklada načela Šólarjeva, razložena v slovníku za Madierovo čítanko, ker se je sam — in to hvalim — popolnoma ravnal po njih, pisan je brez potrebe nemški. Prvošolci ga ne umejejo, zgolj učiteljem pa ni namenjen. Res je vzprejeta na konci tudi Šólarjeva razlaga kratic, nemška in slovenska, ali iz svoje izkušnje vem, da ne zadošča učencem. Poučiti jih je bilo tudi treba n. pr., naj zloženih glagolov, kadar je prednica ločena, iščejo le v zvezi z njo; da glagolniki ne stojé záse, ampak pri svojih glagolih i. t. d. Dokler jim tega nisem dopovedal, zapisovali so si vedno le nezložene glagole, pri glagolnikih pa so se izgovarjali, da jih niso našli. Kar stojí torej v predgovoru in kar je razloženega pri kraticah, to naj bi bil gosp. pisatelj združil, temu dodal marsikaj, česar pogrešamo, in iz vsega pregledno in po domače razpredelil nekakšen návod, kakó rabiti slovar.

Prosch-Wiedenhoferjeve čítanke druga izdaja z leta 1890. se mnogo razlikuje od prve z letnicama 1886. in 1887. Ne samó, da so berila razvrščena popolnoma drugače, izpuščenih je v novi izdaji 26 beril, 9 pa pridejanih. Ljubljanski učenci — in samó ti jo rabijo — imajo razven jednega še vsi staro izdajo. Na katero se je oziral gosp. pisatelj? Ker sam tega ne pové nikjer, potrudil sem se, da določim to iz slovarja samega. Ali rezultat, katerega sem našel, osupnil me je. Pri frazi *eine Bewegung machen* = *migniti* navaja stran 246., ki se ujema le z novo izdajo. Izmed ónih beril, pridejanih novi izdaji, jemal je vse v poštev, ker se nahajajo v slovarji značilne besede teh beril. Iz tega je móči sklepati, da se je oziral na novo izdajo. Ako si pa zdaj ogledamo nekaj ónih beril stare izdaje, ki so izpuščena v novi izdaji — zadovoljimo se s prvimi desetimi — najdemo tudi njih značilne besede v slovarji. Take značilne besede so n. pr.

¹⁾ Razpredeljena ne bi smela biti po abecednem redu, ampak po različnih življenjskih razmerah, kakor je n. pr. Meissnerjeva latinska frazeologija za srednje šole, izšla že v mnogih izdajah.

Bartputzer, buntscheckig, Farre i. t. d. Torej se je gosp. pisatelj oziral na obe izdaji, in vreden bi bil, da ga pohvalimo zaradi te popolnosti. Vender bi se motili, misleč, da je temu res takó! Ako še dalje zasledujemo óna berila, ki so izpuščena v novi izdaji, prepričamo se, da je v poštev vzetih samó prvih 16 beril, ki stojé v oddelku za prvi tečaj. Za oddelek drugega tečaja pa, kjer je še 10 takih beril, ki niso vzprejeta v novo izdajo, pogrešamo v slovarji hipno vse značilne besede. Pogrešamo n. pr. *rasten, rosten* (za štev. 1), *Hämmerlein, Gemeindegewand, Vorfahr, Gartenthür, Felleisen, Dorfschulze* i. t. d. (4), *Hirtenflöte, Strohsessel* (11), *Heimatsort* (29), *Wagner, Lehrgeld* (34), *Kerker, Richthaus, Barmherzigkeit* (36), *immerzu, hinansteigen, zeitig, Laube, Lake* (44). Za št. 41. pa pogrešamo celó 23 besed! Ostali dve številki (8 in 37) nimata takih besed, da bi se ne nahajale lahko tudi v drugih berilih. Kakó je to sicer mogoče, kakor da je imel gosp. pisatelj v prvi polovici pred sabo staro izdajo, v drugi pa novo? Zató se mu je pripetilo nekaj čudnega, kar izdaja njegovo površnost. Ker so v novi izdaji berila razporejena drugače, prezrl je popolnoma óna berila, ki stojé v stari izdaji v oddelku za drugi tečaj, v novi pa v prvi polovici. To so št. 6. in 8.¹⁾, za katere 34 besed zaman iščemo po slovarniku, in to takih, kakeršne so n. pr. *Federkiel, Federspule, Salatbeet, Schleichfuss* i. t. d., o katerih ni pripuščen noben izgovor, da niso bile vzprejete. Možno, da je prezrtih še kaj več beril, zakaj jaz sem izmed 225, obema izdajama skupnih beril, pregledal natanko samó 34 beril.

Ali površnost pisateljeva se kaže tudi drugje. Izpuščenih je namreč še obilo besed tudi pri berilih, na katera se slovar sicer ozira. Zasledil sem jih ali sam, pregledujé omenjenih 34 beril, ali so mi jih pa naznanili učenci. Zakaj vsako uro se kdo oglasí, da te ali óne besede ni našel v slovarji. Za ónih 16 beril. prvega oddelka prve izdaje, ki so izpuščena v drugi izdaji, pogrešamo *Schlummer, Appetit* (za št. 2), *Sonnenschein* (25 in 26), *Ruderschlag* (57). Za berila, skupna obema izdajama, pa imam pogrešanih besed zapisanih debelo stotino. Te so n. pr. take: *die Mannen* (za št. 56), *Schlummer, Rundgang, Freundschaftsbündnis* (65), *achten, zuinnerst* (76), *umherflattern* (82), *heraufziehen* (108), *herbeirufen, herabsteigen, vorbei können* (176), *Sonnenuntergang, einigemal* (210), *ein Wie finden* (144), *ausschneiden* (231), *vorhalten* (232), *beiläufig* (124), *bedächtig* (117), *Schwinge* (12), *sperrn* (151), *Menschenkind* (51), *knurren* (188) i. t. d. Takih besed pogrešam, kakor sem rekel, nad sto, in to v slovarčku, obsežnem komaj 119 str.! To število pa bi se gotovo še izdatno povišalo, ko bi kdo natanko pregledal vsa berila. In vender je hotel gosp. pisatelj doseči popolnost, kar vidimo iz tega, da je vzprejel celó najpreprostejše be-

¹⁾ Številke se nanašajo, ako ni izrecno drugače povedano, vedno na novo izdajo.

sede, n. pr. *und, ich, du, fünf, fünfzig, fünfhundert* i. t. d. in vsa svojska imena. Ali ne, tudi teh nima vseh! Res najdemo *Anna, Maria, Lise*, ne pa slavnega *Franklina* (za št. 176.), tudi ne deroče naše *Save* (za št. 202.)! — Iz vsega tega pa izvajamo žalostno resnico, da je slovar nezanesljiv, ker je nepopoln.

A. Štritof.

(Dalje prihodnjič.)

Slovniški razgovori.

II.

(Dalje.)

Da pa blagovoljni čitatelj lahko razsodi sam, da ni bôsa trditev moja o kremenitosti in lapidarnosti Miklošičevega dokazovanja in da je vprašanje o rabi dovršnikov v trajnostnem sedanjiku res že rešeno popolnoma, evo ti ‚in extenso‘ dotični odstavek iz njegove skladnje; izpustil sem samó vzglede iz stare slovenščine, da ne bi po nepotrebem natezal potrpežljivosti gg. čitateljev. »Selten bezeichnet«, velí Miklošič (*Syntax* 777.), »das praes. von verba perf. eine gegenwärtige handlung (navaja nekaj takih izjem iz stare slovenščine) . . . — zogr. verā jęti fidem habere ist asl. pft., nsl. verjamem (vęra ima) hingegen ipft. im asl. ist dieser gebrauch meist auf eine vom griech. original abweichende auffassung oder auf ein versehen zurückzuführen: im nsl., oserb. und nserb. beruht er auf dem einflusse des deutschen. nsl., porôčim, izrôčim *παρατίθεμι*, luc. 23. 46., wo trub. (= Primus Truber, Matthaeus. Tubingae. 1555 u. s. w. — med ‚literaturo‘ na stráni 894. tiskana je pogrešno letnica 1855. —) porôčam, Kuz. (= M. Kizmič, Staroga i novoga testamentoma svete historije. V Starom Gradi. 1858. ali pa = Novi zakon. V Kosegi. 1848.; na podlagi kratice Kuz. se ne dá to razločiti, primeri mesta rečenega str. 887.) poráčam (sic! Stavčeva pomota, kaj li?) bietet, asl. prędaja. prejmeva *ἀπολαμβάνομεν*. luc. 21. 43., wo trub. pri-, dalm. (= Jurij Dalmatin. Bible. Wittenberg. 1584.) prejemljeva hat: asl. vęsprijemljevę. zapovęm *ἐπιτάσσω*. marc. 9. 25. für zapovędam. kuz.: asl. veljā. skažejo *ἐνδείκνονται*. rom. 2. 15. für iskazujo. trub. dalm.: asl. javljajato. oserb. pšindu *ѣрχомъ*. io. 17, 13. nserb. pšidu u. s. w. vergl. Navratil 1. 2. 3. (= Navratil J., Beitrag zum studium des slavischen Zeitwortes. Wien. 1856. Te knjige mi ni bilo môči dobiti). es bedarf keines beweises, dass jene nsl. grammatiker irren, die den nsl. sprachgebrauch für ursprånglich halten. Kopitar 310. Metelko. 130. (Gledę na Kopitarja in Metelka smo se uverili iz že nave-

»Lepoznanstvo«, to je prav takó, kakor bi kdo v živalstvu navajal ribe, rake in žabe med sesavci.

Ker si ne morem misliti, da bi bila temu fenomenalnemu nezmislju kriva nevednost biblijografova, treba jo je deti na rovaš óne skrajne površnosti, katero grajati smo imeli priliko že zgoraj. Sevéda se temu prigovoru ne morejo odtegniti tudi različni uredniki »Matičinega« letopisa, zakaj njih naloga je pač, da paznih očij pregledajo óno, kar vzprejmó v »Letopis«.

Končujemo pa z željo, da naše opazke o biblijografiji slovenski ne ostanejo glas vpijočega v puščavi, nego da bi nas prihodnji letnik »Letopisa« razveselil s popisom knjig, ki bode ustrezal znanstvenim in praktičnim zahtevam. Biblijografa sevéda bode stalo nekoliko več truda in dúševnega napora, ali, kakor čujemo, »Matica« ne zahteva, da bi ji kdo delal tlako brez nagrade.

R. Perušek.

III.

Fonov nemško-slovenski slovar za prvošolce.

(Dalje.)

Toda kaj posamezne besede! Njih pomene dobiva učenec lahko drugod, zánje sáme ne potrebuje posebnega slovarja. Kar mu provzročá največ težav, in v čemer bi ga zlasti moral podpirati takšen slovník, to so fraze. Ali žal, kakó ubogo malo jih je zbral g. F.! Pri 34 berilih, katera sem pregledal,¹⁾ 54 fraz nisem dobil! Zastonj iščemo n. pr. št. 28. *eine Reise machen*, napotiti se; *jem. Liebkosungen sagen*, ljubkovati koga; 29. *es wird Tag*, daní se; *einen Wunsch thun*, željo izreči; 30. *das Herz haben*, upati se; 34. *einen Freudenschrei thun*, veselo vzklikniti; *fertig stricken*, doplesti; 45. *eine Wette machen*, staviti; 54. *den Flammen preisgeben*, požigati; 64. *ungeschickt machen*, neroden biti; *da gab's einen gewaltigen Lärm*, hudo je zaropotalo; 65. *seine Gefangenschaft mit Ergebung führen*, trpeti, prenašati . . . ; *in Ermanglung von etwas*, ker nimam nečesa; *unter seiner Würde halten*, zmatrati kàj za sebi nedostojno, imeti za nevredno sebe; 76. *im tiefen Winter*, sredi zime; *den Mund ans Horn bringen*, pritisliti, nastaviti . . . ; *einen Kreuzschnitt über das Gesicht geben*, navskriž prerezati ga na obr.; *einen Seitenhieb nach jem. thun*, hlastniti po stráni koga; 87. *im Gehen*, spotoma; *gerannt kommen*, pridreti; 91. *Anerbietungen machen*, ponujati, obetati; 93. *in Güte*, iz lepa; 96. *die Aufmerksamkeit auf sich ziehen*, pozornost vzbujati ali náse obračati; *einen Anlauf nehmen*, zagnati se; *vergebliche Versuche machen*, brez-

¹⁾ Namreč št. 3., 5., 6., 7., 8., 13., 14., 16., 28., 29., 30., 34., 39., 43., 45., 54., 56., 57., 64., 65., 66., 67., 71., 76., 82., 86., 87., 89., 91., 93., 96., 98., 108.

uspešno poskušati; 108. *ein Schrecken fasst mich*, strah me izpreletí ali me obide; *die Bekanntschaft jemandes machen*, seznaniti se s kom. — Ali res misli gosp. pisatelj, da so te stvari také gladke našim prvošolcem? Dal Bog, da bi bile! *Es wird Tag*, (daní se) mi je n. pr. nekdo slovenil: bode dan! Baš na različno tvorbo fraz v obeh jezikih mora učitelj opozarjati neprestano, če hoče, da ne tolmačijo učenci nemščine doslovno in ne delajo sile máterinemu jeziku ter napak nemški govorèč ne mislijo slovenski. To je menda dovòlj znano načelo za pouk kateregakoli jezika. Če je pa hotel g. pisatelj prihraniti prostora, izpustil naj bi bil rajši najnavadnejše besede in vsa svojska imena, katerih ima samó pod črko A 19. — Izgovor, da se dobivajo v Fonovem slovníku posamezne besede teh fraz, čeprav ne fraze sáme, nikakor ne veljá. Nerazsodni učenec more iz njih po tem slovníku narejati le takšne nestvore: *einen Freudenschrei thun*, vrisk, veseli vzklik storiti; *fertig stricken*, gotovo plesti i. t. d. — Ali fraze tolmačiti je dolžnost učitelju, poreče mi g. pisatelj. Res je; toda »kaj pa je tebe treba biló?« slovníka namreč — ako je upravičen ta ugovor. —

Do sedaj smo se bavili s tem, česar pogrešamo v slovníku, in razvideli smo, da tega ni malo. Preidimo sedaj na pozitivno stran, upajoč, da utegne biti vzgledno vsaj to, kar je vzprejetega. Ali žal, da moram i tù podpisati ostro obsodbo! G. pisatelju nečem nikakor oponašati nevednosti, nego kar sem zasledil napačnega v slovarji, to gré po mojih mislih vse na rovaš skrajne površnosti in vihravosti njegove.

Začnimo pri tem, kar je odločno krivo, oziraje se iz nova le na ónih 34 beril, t. j. na šestino vse čitanke. V pesenci št. 5. ošteva Karol Véliki lene sinove plemičev: »Trotzet nicht auf euer Milchgesicht.« Za *Milchgesicht* ima g. F. bledoličen človek, za *trotzen* kljubovati, zoperstavljati se, šopiriti se. Prvo je krivo, drugo nedostatno. Slovenilo bi se to: »Ne ponášajte se z nežnim obličjem, z nežnoličnostjo.« — Prav tam stojé besede: »So steht es in der Schule wohl und gut im Vaterland.« G. F. navaja: *es steht wohl*, dobro stoji. Tega vender ne, ampak: prav je! — V št. 7. čitamo: »Er trug — auf, die Bäume abzuhauen und auszuroden.« Slovar: *abhauen* usekati; *ausroden* izsekati, posekati. Oboje napačno, nego: posekati in korenine poruvati, iztrebiti. — V št. 91. vpraša nekdo, kaj poreče Bog na sodni dan, am grossen *Gerichtstage*. Slovar ima za poslednjo besedo: pravdni dan! Ne, sodnik svetá takrat izvestno ne bode še »dné« razpisoval pravdam! — V št. 16. vpraša gòst, koliko je dolžan, *nun fragt ich nach der Schuldigkeit*; po slovarji pa je vprašal po dolžnosti! — V št. 76. strelja Münchhausen z žebljem na lisico »und traf so künstlich, dass er seine (des Fuchses) *Lunte* fest an den Baum nagelte.« Da zovejo lovci isičji rep *Lunte*, pové vsak nemški slovar, ako ni človek sam lovec. Vender

ima g. F.: *Lunte*, zažigalnica, lunta!! — V št. 28. se postavi pes pred mulo, da bi ji zabranil pot, *er stellte sich vor*; po slovarji pa se predstavlja! — Tisti pes šine nazaj, od koder je prišel z gospodarjem, *schoss des Weges fort*; po slovarji pa je šinil naprej. — V št. 29. potuje Bog Oče po svetu. Prenočivši nekje, poslovi se zjutraj od ljudij in potuje dalje, *sog weiter*. Po slovníku pa je bil Bog Oče — tekún, ker je — naprej drl! — V št. 34. liže máčica mršavo svojo dlako ali kožušček, *das Fellchen*; po slovníku pa liže mršavo — kožico. — Nekje stoji beseda *das Hinauswerfen*, po slovníku krasno: ven metanje! — V št. 64. pride volk v kuhinjo in potegne kar polno skledo mlincev k sebi, *sog geradezu die ganze Schüssel herunter*; po slovníku pa jo je naravnost dol strgal! Ljudje ga zasačijo in naklestijo, kar je palica držala, ali bolje: kar se je dalo, *was Zeug halten wollte*; po slovníku pa so ga natolkli, kolikor je hotel držati, kolikor je bilo mogoče. Toda ta volk je od sile nesrečen. Nekoliko prej so ga že drugi do dobra pretolkli, *haben ihn weich geschlagen*; po slovníku pa so ga nabili do mehkega. — Po slovníku se glasi: *das Schnauben* (des Windes št. 45.) sopihanje, namesto pihanje, piš; *Gerewebe* (der Spinne št. 13.) tkanje, tkanina, namesto pajčevina; *Gabel* (des Steigbaumes št. 65.) vile, vilice nam. rogovila, rázsoha. — Glasovi v trobilu ne zmrznejo trdno (*frieren fest*, št. 76.), ampak zamrznejo, primrznejo. — Der Hahn *erschwang sein Gefieder* (67) ne: zmogel je perje, ampak: dvignil, razpel ga je. — *Etwas drückt meine Seele nieder* (3) ne: nekaj mi dušo doli potisne, ampak: tare. — Toda dovolj! Toliko in še več odločno napačnega komaj v jedni šestini vsega dela!

A. Štritof.

(Konec prihodnjih.)

Slovniški razgovori.

II.

(Dalje.)

Ne trošil bi niti besede dalje o tem predmetu, ako bi se ne bal, da bi nasprotniki Miklošičeve trditve ne utegnili vse stvari zasukati na drugo stran; utegnili bi mi ugovarjati také-le: „Priznavamo, da je raba dovršnikov v pravem ali durativnem sedanjiku nemčevalna; vendar kaj zató? Nemčizna je, toda izmed tistih, s katerimi mora brez ugovora računjati celó knjižna slovenščina. Saj je tudi takóvih nemčizen nekaj; da navedem samó jeden primer: Knjižna slovenščina, izražajoč pomoček, rabi povesod predlog *so*, kjer ga rabi nemščina (Miklošič „synt.“ 761: „nsl. die praepos. *so* steht hier überall, wo sie im deutschen angewendet wird“). Vsi poskusi

Drugi dan so ljudje govorili, kakó je nekdo kričal in rjul po gôri, da je bilo vsakogar groza, kdor ga je slišal.

Ko Antona le ni od nikoder, gredó ga iskat. Končno ga najdejo v skalah z razbito glavo. Obleka je visela od njega, vse roke je imel razpraskane.

Oče ni dolgo preživel sina; nesrečo njegovo si je toliko gnal k srcu, da je zbolel in umrl.

In Mánica? Srce ji ni počilo od žalosti, toda v samotni koči svoji je skrivaj jokala po izgubljeni svoji sreči in često iskreno molila za nesrečnega ljubljenca svojega! . . .

Književna poročila.

III.

Fonov nemško-slovenski slovar za prvošolce.

(Konec.)

V predgovoru trdi sicer gosp. pisatelj: »den einzelnen deutschen Wörtern sind ausser der Grundbedeutung alle Bedeutungen, in denen dieselben im Lesebuche vorkommen, in slovenischer Sprache beigefügt;« ali nasprotnih dokazov, da se g. pisatelj nikakor ni oziral na vsa mesta čitanke, kjer se nahajajo tiste besede v različnih pomenih, takih dokazov imam na izbero. N. pr.: *Arm*, rame, rama, roka, panoga; ali za št. 76. (unter den Arm nehmen) pogrešamo „pazduha.“ — *Finden*, najti, nahajati, dobiti; 76¹⁾ (ich fand, dass . . .) „spoznati, zapaziti.“ — *Hohl*, otel, puhel; 76 (hohler Weg) „soteska.“ — *Gehen*, iti, hoditi; 76 (auf einmal gieng's: Tereng! tereng!) zdajci je „začelo.“ — *Stückchen*, kosec, košček; 76 (sein Stückchen versuchen) „umetnost.“ — *Fleck*, krpa, zaplata, kos, mesto; 89 (Fl. des Apfels) „lisa.“ — *Strecken*, raztegniti, moliti; 89 (die Hand durch den Zaun) „iztegniti, seči.“ — *Stecken*, vtekniti, vtikati, natekniti; 89 (die Taschen voll Obst) „natlačiti.“ — *Miteinander*, skupaj; 93 (m. sprechen) „med sabo.“ — Das *Ausbleiben*, odsotnost; 96 „zaostajanje, ker ga ni bilo za njim.“ — *Ziehen*, vleči, potegniti, oviti; 108 (Fett aus etwas) „dobivati.“ — *Triumpf*, slavni

¹⁾ Kar stoji pred številko, izpisano je iz slovarja; za števiko (in event. za oklepi) stoji med navodnicami izraz, katerega pogrešamo; številka pa znači mesto, kjer se potrebuje pogrešani izraz.

sprevod (bolje: slavnostni izprevod), veliko veselje; 13 „slavna zmaga.“ — *Väter*, očetje (v slovarji stoji samó sing.); 91 „predniki.“ — *Uterkommen*, podstrešje, služba; 29 „prenočišče, streha.“ — *Kommen*, priti; 29 „zgoditi se.“ — *Aufsetzen*, postaviti, položiti; 29 (sich aufs.) „zajahati.“ — *Abthun*, (die Mütze) kapo sneti, dol vzeti, dol deti; 100 (den Trunk sich abthun) „odvaditi se.“ — *Anziehen*, obleči, obuti; 45 (den Mantel dichter a.) „tesneje oviti si, tesneje se zaviti v.“ — *Aufklopfen*, raztolči; 30 (Nüsse aufkl.) „treti, tolči.“ — *Herbeiholen*, pripeljati se ujema le z 76. V., ne pa s 76. II., kjer se potrebuje „pri nesti, doprinesiti.“ — Za *setzen* je mnogo izrazov, le ne „posaditi“ za št. 57.

Ali tudi pri ónih mestih, na katera se je g. pisatelj sicer oziral, pogrešamo dôkaj pogostoma ali točnosti ali popolnosti v izrazih. Pogrešamo n. pr. za: *Kirchhof*, „pokopališče“ 76; *trotzen* (auf etw.), „ponašati se s čim“ 5; *Länderei*, „zemljišče“ 91; *ausschlagen*, „odkloniti“ 91; *vorhaben*, „namerjati“ 91; *Einkehr*, *einkehren*, „ugostitev, ugostiti se“ 16; *kochen* (intr.) „kuhati se“ 29; *brennen*, „pripekati“ 29; *einen Dienst leisten*, „posel opravljati“ 30; *ansetzen* (einander), „spogledati se“ 30; *sowie*, „ko, kadar“ 43; *spenden* (Wohlthaten), „deliti“ 54; *Nimmersatt*, „netek“ 64; *Bärenzwinger*, „medvedjak“ 65; *Ergebung*, „udanost“ 65; *trotzdem*, „dasi, čeprav“ 65; *Nutzen ziehen von etw.*, „okoriščati se s čim“ 65; *feige*, „strahopeten“ 66; *wehen*, „biti“ 71; *unherwandeln* (in der Welt), „križem svetá hoditi“ 71; *schaffen* (nach Hause), „domóv spraviti“ 76; *einfallen* (der Wolf in die Hürden), „prilomastiti“ 86; *Schlund*, „goltanec“ 96; i. t. d.

Poleg površnosti se kaže v slovarji še druga velika hiba — nedoslednost. Pri glagolih n. pr. nisem mogel zaslediti nobenega načela gledé na dovršnike in nedovršnike. Sedaj sta vzprejeta obá, sedaj samó dovršnik, sedaj zopet samó nedovršnik. Oba čitamo n. pr. za *bedenken*, *begleiten*, *öffnen*, *rufen*, *springen winken*, *ziehen*. Dovršnikov pogrešamo za *säubern* 7, *nähren* 16, *melken* 29, *den Tisch decken* 29, *schneiden* 39, *kriechen* 82, *es kommt Frendigkeit über mich* 89, *haschen* 98, *pressen* 108. Nedovršnikov pa pogrešamo za *scheiden* 14, *vorlaufen* 28, *anrichten* 30, *zuwinken* 34, *rollen* 34, *sich erheben* 54, *beitragen* 65, *sich vernehmen lassen* 71, *zusammenschmelzen* 76, *herabsinken* 76, *herauskommen* 76, *anstehen* 76, *verspiiren* 96, *aufsperrern* 96, i. t. d. — Prehodni in neprehodni glagolski pomeni so zaznamenovani časih s kraticama „trans.“ in „intrans.“ (kratici pa zadi nista razloženi) n. pr. *glühen*, intrans. žareti; trans. beliti; — navadno pa je to znamenje opuščeno, n. pr. *kochen*, kuhati, vreti, kipeti. (Cf. št. 29. „*Sie kochten ein Frühstück*“ in „*während die Kartoffeln kochten*“). — Oziralniki so često izpuščeni. Pri *lagern* stoji sicer tudi oziralnik, pogrešamo pa ga n. pr. pri *laben* (za št. 34) in pri *umwenden* (za št. 96.). — Težje glagolske oblike stojé tudi záse, n. pr. *däuchte*, s. *dünken*, *kreucht* =

kriecht; pogrešamo pa jednake skrbnosti n. pr. pri *erkor*, ki ne stoji záse, ampak samó pri *erkiesen*. — Manjšalke (deminutiva) stojé zdaj záse, n. pr. *Dächlein, Kügelchen, Plätzchen*, zdaj pri svojih polnih imenih, n. pr. *Kätzchen, Männchen, Männlein, Mütterchen, Mütterlein*. — Frazе se navajajo tu pri glagolih, tam pri samostalnikih, semtertjа pa na obeh mestih. „*Zum Durchbruch kommen*“ stoji pri *Durchbruch*, „*es kommt Freudigkeit über mich*“ pa stoji pri *kommen*; *Augen machen* = debelo gledati stoji pri *machen*, *grosse Augen machen* = debelo gledati stoji pri *Auge*; *entwischen*, uiti, izmuzniti se, stoji záse in pri *wischen*, tam pa s pomenom smukniti; *hin- und herzüngeln* stoji pri *züngeln*, dočim stoji osem zloženek s „*hin und her*“ záse. — V predgovoru čitamo: „Die Rectionsverhältnisse wurden überall gebürend berücksichtigt“, ali tudi tù pogrešamo doslednosti. Različni sklad ni naznačen n. pr. pri *fertig werden mit etwas*, zgotoviti kaj 7; *den Wald durchtoben*, divjati po gozdu 13; *seine Schnauze vorwagen*, naprej se upati s smrčki 65; *einen Beweis ablegen von etwas*, dokazati kaj 65; *jemanden loswerden*, odkrižati, iznebiti se koga 108; i. t. d. —

Marsikaj bi se dalo še povedati o slovenščini slovarjevi; ali nisem se namenil ocenjati knjige tudi s tega stališča. Le dvojega naj še omenim. G. pisatelj je vzprejel tudi takih izrazov, katerih smo se že davno otresli, n. pr. kinč, kinčati, pajdaš, viža, rima, kamrica. Za *zieren* ima samó grdo madjarko kinčati, kakor bi ne imeli lepih svojih izrazov, n. pr. (po Bartlu) lepotiti, lepšati, krasiti, kititi, lišpati, zaljšati; olepšati, okrasiti, nakititi, ozaljšati. Drugo pa je, da rabi prepogostoma glagole v zvezi s krajevnimi prislovi: gor, dol, ven, notri, naprej, nazaj, skup, proč, i. dr. N. pr. dol pasti (*herunter sinken*), kakor bi se padalo lahko tudi gor, namesto padati 76; proč vzeti (*wegnehmen*), nam. vzeti 91; nazaj držati (*zurückhalten*) nam. pridržati 28; *seine Gedanken zusammenbringen*, skup spraviti, nam. zbrati 29; *hinlegen*, tje položiti, nam. položiti kam 28; *herauskommen*, ven priti, nam. prihajati iz... 76; *hereinscheinen*, noter sijati, nam. sijati v... 82; i. t. d.

Takšen je torej slovar. Napák, površnosti, nedoslednosti, nepotrebnih tujk je toliko, da končna sodba ne more biti drugačna nego: Takó se ne smejo pisati šolske knjige!

A. Štritof.

IV.

Izvestja muzejskega društva za Kranjsko.

Prvi letnik. V Ljubljani, Kleinmayr & Bamberg, 1891., 86 strani.

S tem letnikom so storili Slovenci važen korak na strogo znanstvenem polji. Ko se je po viharnih letih 1848. in 1849. razšlo zgodovinsko društvo, utemeljeno po nadvojvodi Ivanu za vso „Notranjo Avstrijo“ (Kranjsko,